

Становище на съдиите в Наказателната колегия на ВКС за проекта за Наказателен кодекс

Общ преглед на законопроекта

Съдиите от Наказателна колегия на Върховния касационен съд (ВКС) приемат, че не съществува възможност да бъде направен детайлен и задълбочен преглед на проекта за Наказателен кодекс (НК), предвид изключително краткия период от време, определен от Министерство на правосъдието за изготвяне на становище по проекта. Не съществува възможност този основен закон (състоящ се от 593 текста, допълнителна разпоредба с 37 точки и преходни и заключителни разпоредби с 92 параграфа) да бъде анализиран и обсъден, като наред с това бъде съпоставен с други законови текстове и налична практика на съдилищата в рамките на малкото ни предоставено време.

Ето защо, водени от разбирането, че ВКС дължи да положи усилия и даде становище по проекта, съдиите в Наказателната колегия приеха, че в него трябва единствено да посочат съществените промени по отношение на действащото законодателство и да се спрат на възприетите промени в основни правни институти и проблемите, които биха възникнали при приложението им, ако бъдат приети. В изложението няма да бъдат давани оценки за предложените промени в правната регламентация на отделните престъпления и тези, свързани с промяна на предвидените наказания. Това са въпроси изцяло от компетентността на законодателната власт и евентуалното им засягане от представителите на съдебната власт би било съществено нарушение на принципа за разделение на властите.

Мотивите към проекта, публикувани на сайта на Министерството на правосъдието, са в обем от 15 страници, но независимо от този обем, те не отговарят на изискванията по чл. 28, ал. 2 от Закона за нормативните актове. За да отговорят на законовата норма, мотивите следва да обосноват причините за приемане на нов НК, като доколкото се касае до кодекс, следва много внимателно да се обоснове необходимостта от приемане на нов материален закон, а не да се преразказва проектът. Такъв подход би могъл да послужи за анонсирането му пред обществеността, но не и да замести изискването да се обосноват причините, налагащи създаването на този нов кодекс. Липсват съображения за това, какви са обществено-политическите и икономически реалности, изискващи потребност от нов НК, респективно, кои променени обществени отношения се нуждаят от съвременна регулация. В мотивите е подчертано, че е запазена постигнатата пълна кодификация на българското наказателно право и е съхранена концепцията на наказателно-правната уредба, като са премахнати излишни текстове, че са съобразени съдебната практика и международните ангажименти на държавата. Следва да бъде поставен въпросът, след като на практика са запазени структурата и основните институти на действащия НК и се предлагат отмяна на норми, загубили своето значение, и въвеждане на нови, съответстващи на съдебната практика и на международните договорености на Република България, кое налага приемане на нов наказателен закон, при положение, че подобни корекции могат да бъдат реализирани чрез внимателни промени в действащия НК.

В съществуващото законодателство и конкретно в разпоредбата на чл. 11, ал. 1 от Закона за нормативните актове (ЗНА) е посочено кога е допустима отмяната на действащ нормативен акт и приемането на нов, регламентиращ същата материя. Това е възможно, когато с новия закон се преуреждат вече регламентирани обществени отношения, като се правят множество и важни промени в съществуващото законодателство. Тези условия в още по-голяма степен трябва да важат, когато се заменя нормативен акт, имащ ранг на кодекс.

В подкрепа на извода за липса на необходимост от нов НК е и Решение № 14 от 30.05.2001 г. по КД № 7/2001 г. на Конституционния съд на Република България, където изрично е посочено, че нов закон може да бъде приет при налични „промени в принципите, философията, духа на новия закон“, каквито в предложението за кодекс без съмнение липсват.

Мотивите към проекта заслужават критика и по отношение на конкретното им съдържание, а именно:

Посочва се, че новата система на наказанията (която на практика не е „нова“), е израз на чувствително намаляване на интензивността на скъпо струващата наказателна принуда. Не е отговорено обаче дали обществено-политическите условия позволяват и в каква степен намаляване на наказателната принуда. Твърди се наличие на противоречие на действащите разпоредби относно наказанието „пробация“ с Конституцията и Международния пакт за граждански и политически права, без да е налице мотивация за това противоречие. На следващо място, прочитът на мотивите сочи, че изцяло е пренебрегнато закононото изискване по чл. 28, ал. 2 от ЗНА да бъдат формулирани целите, които се поставят с новия НК. Липсват съображения какви положителни резултати биха се постигнали с приемането и прилагането на нов наказателен материален закон.

В заключение, въз основа на пестеливите мотиви към проекта и предложените престъпни състави в Глава XII – XXXVI, може да се направи извод, че потребността от приемане на нов НК не е надлежно обоснована, а начинът, по който са коментирани промените в уредбата, не се различава от законодателния подход, при който целените промени биха могли да се постигнат чрез изменения и допълнения на действащия НК.

На последно място в тази част на изложението трябва да се отбележи, че НК на ВКС е работила по разпоредбите и тяхната номерация, както са залегнали в проекта, представен от Министерство на правосъдието преди внасянето му в Министерски съвет.

По съществуването на законопроекта

При запознаване с текста на предложението за законопроект може да бъде направен извод, че новата система на отделните разпоредби е логична, прегледна и с нея е изпълнено закононото изискване за озаглавяване на всеки текст. По този начин се постига яснота и подреденост на целия акт, като общата подредба на НК съответства на съвременната обществена и стопанска ситуация в страната.

Разширяването на определението за престъпление - чл. 12 от проекта

Добавянето на „противоправността“, като съществен елемент от легалното определение за престъпление няма съществено практическо приложение, а по-скоро дава отговор на въпроси, възникнали в доктрината.

Ето защо това надграждане трябва да бъде преценено, като незначително допълнение на съществуващото определение, което не би предизвикало промяна в правоприлагането и не би променило съществуващата константна съдебна практика.

Възможността да не бъде носена наказателна отговорност от лице, което е действало като служител под прикритие, в рамките на определени в закон правомощия - чл. 16 от проекта

Този текст възпроизвежда разпоредбата на чл. 12б (ДВ, бр. 32 от 2010 г.) от сега действащия НК, която обявява определени деяния, осъществени от служители под прикритие, съдържащи всички признаци на престъплението за необществено опасни. Предвижда се възможност определени лица да не носят наказателна отговорност независимо, че са осъществили тези деяния.

Няма спор, че обсъжданата разпоредба не е нова за материалноправното ни законодателство, но доколкото в мотивите на този законопроект е посочена като основна негова цел подобряване на позитивната правна регламентация на материята, трябва да бъде отразено принципното ни несъгласие с нея.

В разпоредбата на чл. 84 от Закона за Министерството на вътрешните работи (ЗМВР) и чл. 10а и сл. от Закона за специалните разузнавателни средства (ЗРС) законодателят единствено е посочил възможността да бъде осъществена определена дейност по разследване от служител под прикритие, но не е дал никаква позитивна правна уредба на неговия статут, правомощия, фактически и времеви обхват на дейността му и не е конкретизирал същата.

Такава уредба липсва и в Наредбата за организацията и дейността по използване на служители под прикритие в Министерство на вътрешните работи в държавни органи, организация и юридически лица, където отново е посочено само, че е възможно да бъде осъществявана дейност от тези лица.

Нормата на чл. 16 от законопроекта има бланкетен характер, като тя препраща към друг закон, където трябва да бъдат регламентирани посочените по-горе въпроси. Липсата на такъв закон води до практическа неприложимост на обсъждания текст и създава предпоставки за допускане на сериозни грешки при прилагането му. Това бе и причината, в сега действащото законодателство, тази разпоредба да не намира практическо приложение.

Приемаме, че дори да бъде създадено съответното законодателство - без съмнение специализиран нормативен акт, разпоредбата не трябва да дава възможност да не се носи наказателна отговорност при извършване на престъпление, въз основа на предварително дадено разрешение за извършването му от лице - член на изпълнителната власт (или която и да е друга). Няма как приложението на този текст да бъде поставен в зависимост от волята на съответния служител под прикритие, неговият ръководител, или на конкретен магистрат. Ние съзнаваме трудността при преценката на обществената опасност на извършеното престъпление и степента на засягане

на защитени с наказателното право обществени отношения, съотнесена с обществената необходимост и ползата от дейността на служителя под прикритие, но намираме, че правилата за разрешаване на тази колизия трябва да бъдат детайлно разписани, а не само да бъде прогласено основание за ненаказуемост, както е направено с обсъжданата разпоредба.

В тази връзка трябва да бъде посочено и това, че условията едно деяние да бъде прието за необщественноопасно и на това основание извършителят му да не се носи наказателна отговорност трябва, във всички случаи, да са посочени в достъпен нормативен акт и да имат универсален характер, а не да са приложими за ограничени лица.

Ето защо този текст не трябва да бъде възпроизвеждан (механично пренесен) в предложения за обсъждане законопроект, тъй като от една страна е неприложим, а от другата опасен за правоприлагането. Ако законодателят държи на регламентация на обсъдената законова хипотеза, това трябва да бъде направено детайлно с посочване на всички условия за ненаказуемост на служителя под прикритие, а не с един единствен текст, при това с бланкетна диспозиция.

Залавяне на местопрестъпление - чл. 17 от проекта

В тази разпоредба е предвидено разширяване на обхвата на чл. 12б от действащия НК, като са преценени като легални (в общият случай престъпни и обществено опасни) действия на лица, осъществяващи активни действия по залавяне и задържане на лице извършило престъпление. С настоящата редакция на закона отпадат изискванията (посочени в настоящия чл.12а от НК) при задържането да не се превишават необходимите и законосъобразни мерки, както и посочването на обстоятелствата, при които има такова превишаване.

Няма спор, че трябва да бъде подкрепено виждането на вносителите, че когато бъдат увредени извършители на престъпления при задържането им, за тези действия не трябва да се носи наказателна отговорност, но не може да бъде подкрепено разбирането, че това увреждане не трябва да бъде съотнесено с характера и степента на обществената опасност на извършеното престъпление и задължението да не бъде причинена прекомерна вреда на задържаното лице. Няма как да се допусне прилагането на неограничена сила и причиняването на всякакви увреждания, защото по този начин се изоставя основното за този институт разбиране, че иначе престъпното действие загубва своята обществена опасност, тъй като обществения интерес от залавянето е надвишаващ този от охраняване на правата на извършителя на престъпление. Именно съотнасянето на тези две, защитени от правото, ценности дава и основание за съществуването на тази разпоредба.

В предложената от авторите на законопроекта редакция причинените на извършителя на престъплението вреди са съотнесени към необходимостта от залавянето и обстоятелствата по осъществяването му, но не и към обществения интерес или необходимост това да бъде извършено - извод, който е напълно неприемлив и чужд на смисъла на този правен институт.

Необходимостта от промяна на предложения текст следва и от демонстрираните в последно време намерения от различни субекти (граждани или организации на граждани) да се занимават с дейност, насочена към предотвратяване на престъпления и извършване на граждански арести, което създава допълнителна опасност от неправомерно засягане на права.

Деяние, осъществено от пострадал - чл. 18 от проекта

В тази разпоредба е регламентирано лично основание за ненаказуемост за извършители на престъпление, които са пострадали от престъпленията по чл. 183 - 187 от проекта.

Текстът е принципно неясен, като очевидно е направен опит да бъдат възпроизведени разпоредбите на Директива 2011/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета (конкретно 14 от преамбюла и чл. 8), но предложената редакция не може да бъде възприета.

Предложената редакция противоречи на предписанието в чл. 8 от Директива 2011/36/ЕС, в което се предвижда отказ от наказателно преследване на жертви на трафик на хора за участието им в престъпна дейност, която са били принудени да извършват като пряко следствие от въвличането им в престъпление трафик на хора. Способът за въздействие за извършване на тези деяния е принудата, която изключва вината на прекия извършител.

Ето защо липсата на субективна страна, като съществен елемент на престъплението, дава основание да се приеме, че жертвите на трафик в обсъжданата хипотеза не трябва да бъдат наказателно преследвани, тъй като не са извършили виновно престъпление, а не да бъдат ненаказвани.

Трябва да бъде правена разлика между хипотезата, когато липсва основание за носене на наказателна отговорност, защото извършителят на престъплението не го е извършил виновно и когато това е направено, но поради друга причина законодателят е приел, че се отказва от възможността да го накаже.

Ако разпоредбата остане в този ѝ вид съществува съществен проблем при практическото ѝ приложение, защото за съда ще бъде невъзможно да приеме, че е извършено престъпление (предвид отпадането на наказуемостта), респективно ще бъде невъзможно да бъде търсена наказателна отговорност от извършителя на престъплението „трафик на хора“, който посредствено извършва и престъплението, за което е принудена жертвата на трафик.

Увеличаване на наказанието по реда на чл. 40 от проекта

С разпоредбата на чл. 40 от проекта се запазва съществуващата и в действащото законодателство възможност определеното общо наказание за извършени при условията на съвкупност престъпления да бъде увеличено. В предложения проект тази възможност се редуцира, като тя остава единствено за престъпленията, осъществени при условията на реална съвкупност (такава по чл. 37, ал. 1 от проекта), но не и за тези, осъществявани при условията на идеална съвкупност.

Предложената промяна е оправдана с оглед на това, че правилно са диференцирани двата вида съвкупности и възможността да бъде увеличено общото наказание е предвидена само за реалната. По този начин се предвижда увеличаване на наказанието само за извършени с повече от едно деяние престъпления, което е и индиция за завишена обществена опасност на субекта на престъплението.

Глава III – ПРЕСТЪПЛЕНИЕ

Раздел VI - Рецидив

Въведената правна регламентация на понятието за рецидив е принципно различна от възприетата в сега действащото законодателство. Основните разлики са свързани с необходимостта съществуването на рецидива да бъде обусловено от търпяно наказание, наложено на същия извършител за друго, предходно престъпление и възможността да бъде определяно едно общо наказание за престъпления, осъществени при условията на рецидив.

Съществено изменение на действащото законодателство е и отпадането на опасния рецидив като квалифициращо основание за отделни, предвидени от законодателя, в Особената част на действащия кодекс престъпления и възприемането на нов подход при определянето на наказания, налагани за рецидивна престъпност - чрез увеличаване на размера им, посочен в санкционната част на разпоредбата в особената част на кодекса за съответното престъпление.

Независимо, че въпросът за вида и размера на наказанията, предвидени за отделните престъпления, е от изключителната компетентност на законодателната власт трябва да се отбележи това, че предложената правна регламентация на рецидива категорично не съответства на мотивите на проекта. Един от основните акценти на авторите (отразен в мотивите) е стремеж към намаляване интензивността на скъпоструващата наказателна принуда, като с предложеното решение се постига противоположна цел. Практически се създава възможност да бъдат наложени завишени наказания за всяко едно престъпление, а не както бе регламентирано в настоящия НК, само за малка част от тях. Това, без съмнение, представлява промяна в посока на налагане на по-високи наказания и то за всички предвидени в НК престъпления, което би увеличило предвидената наказателна репресия и тя би могла да бъде приложена по отношение на разширен кръг извършители на престъпления.

В предложения проект е предвидено обвързване на опасния рецидив с предходно изтърпяване на наказание от извършителя на престъпление. Предложената промяна трябва да бъде оценена като оправдана, тъй като е логично именно тази предпоставка да дава основание за носене на по-тежка наказателна отговорност, тъй като тя е обусловена от непостигане на целите на наказанието (и основно специалната превенция), след като то вече е изтърпяно.

Съществена промяна на досегашната законодателна уредба е възможността да е налице общ рецидив (регламентиран в чл. 42 от проекта), ако предходното осъждане на привлеченото към наказателна отговорност лице е за престъпление от частен характер. Не може да бъде направена преценка дали посочената промяна е целена от авторите на законопроекта, но това изменение трябва да бъде преценено като спорно, доколкото за престъпленията, осъществени при условията на рецидив, в това число и общ, принципно се налагат завишени наказания.

Част от съдиите във ВКС приемат, че новият подход при уреждане на материята на рецидива и изоставянето на досегашния модел е неправилен и би създал съществени трудности при разглеждането на дела с предмет, престъпления, осъществени при условията на рецидив. Те приемат, че тези трудности биха възникнали при определяне на наказанията, тъй като същите

ще бъдат различни от тези, отразени в санкционната част на съответната норма. Намират и принципната възможност да бъдат налагани завишени наказания за всички престъпления за противоречаща изцяло на демонстрираните от авторите на проекта намерения и обществената необходимост да бъде завишавана наказателната репресия по отношение на извършителите на всякакви престъпления.

Видове наказания - чл. 47 от проекта

Промените в системата на наказанията и конкретно отпадането на предвиденото в действащото законодателство най-тежко наказание - „доживотен затвор без замяна” са въпроси от изключителната компетентност на законодателната власт, поради което и не трябва да бъде вземано становище по тяхната правилност.

При отбелязването на възприетата промяна в наказателната система трябва да бъде посочено това, че единствено в пар. 3 на проекта е отразено, че наложените наказания „доживотен затвор без замяна” се изтърпяват по досегашния ред, като съществува известна неяснота по отношение на това дали законодателят е имал предвид режима за изтърпяването им или това, че независимо от отпадането на това наказание, за вече постановените присъди то ще се изтърпява по старата нормативна уредба.

Новата уредба на наказанието „пробация” - чл. 46, чл. 52 - чл. 57, чл. 66, чл. 73, ал. 2 от проекта

В посочените текстове от законопроекта са регламентирани по нов начин наказанието „пробация”, като се предвижда същото да включва само явяване на осъдения два пъти седмично пред пробационен служител и задължението му да не променя мястото на изпълнение на наказанието, без да е уведомил пробационния служител. Практически е запазена една от задължителните пробационни мерки (тази на чл. 43, ал. 1, т. 2 от действащия НК) и е видоизменена (предвидената в чл. 43, ал. 1, т. 1 от същия закон) задължителна регистрацията на настоящ адрес.

Съществена разлика е отпадането на факултативните пробационни мерки - тези по чл. 43, ал. 2, т. 3 - 6 НК, като същите са изведени от системата на наказанията и са определени като самостоятелни мерки за въздействие, несвързани пряко с пробацията.

Практически с това законодателно решение се прави опит да бъде отстранен недостатък на действащата законодателна уредба - възможността да бъдат налагани пробационни мерки, които не представляват наказание и трябва да бъдат търпени съвместно с определено друго основно наказание (например в разпоредбата на чл. 67, ал. 3 от действащия НК), като се предвиждат мерки за въздействие, които са изведени от системата на наказанията.

Спорно е дали е допустимо в рамките на наказателна процедура осъденото лице да бъде принудено да търпи неблагоприятно засягане на личната му сфера (каквото, без съмнение, е мярката за въздействие), което не е посочено в НК като наказание. Тези мерки са изведени от системата на наказанията и е създадена друга самостоятелна система, в която те са изчерпателно посочени (чл. 77 от проекта), като очевидно в проекта те са

предложени като допълващи наказанието и е предвидена възможност да бъдат налагани заедно с него.

Със създаването на тези мерки за въздействие в проекта са предвидени по съществото си принудителни мерки с рестриктивен за осъдения характер, чието спазване е задължително, а нарушаването им води до негативни последици. На практика същностни характеристики на класическите наказания са придадени на мерки, които нямат такъв характер.

Зачитане на работни дни по чл. 51, ал. 3 от проекта

Възможността при настъпването на определени предпоставки - извършване на престъпление или тежко нарушение при изтърпяване на наказанието „лишаване от свобода“ да бъде отменено изцяло или отчасти зачитането на работните дни по ал. 2 на същия текст създава сериозни проблеми при преценка на законосъобразността на това правомощие на правоприлагащите органи.

Вярно е, че такава възможност съществува и в сегашното законодателство - чл. 41, ал. 4 НК, но същата не трябва да бъде възпроизвеждана в проекта.

С тази правна уредба практически се създава възможност осъденият да не се ползва от законната възможност за редукция на наказанието при полагането на труд в хода на изтърпяването му, което практически води до увеличаването на това наказание. Изключително спорен е въпроса за това дали наказанието, наложено за извършено предходно престъпление може да бъде увеличено въз основа на поведение на осъдения, което следва налагането му. Това противоречи на принципите за законоустановеност на наказанието, а и дава възможност (в хипотеза на извършено ново престъпление) за него да се търпят две наказания - това по новото осъждане и премахване на вече настъпила законова редукция по старото. Този подход е неприемлив и трябва да бъде изоставен.

В подкрепа на този извод е и обстоятелството, че обсъжданите последици настъпват и при извършване на тежки нарушения. Липсва легална дефиниция за подобни действия, а и нарушението е чуждо за националната ни наказателно - правна система и не може да бъде основание за носене на наказателна отговорност.

При преценката на този текст бе установено неговото сходство с нормата на чл. 67, ал. 2, т. 3 от проекта, в която е предвидена възможност да бъде определено по-леко от предвиденото в санкцията на съответното престъпление наказание, въз основа на поведение на привлеченото към наказателна отговорност лице, осъществено след извършване на престъплението - предмет на производството, но този текст предвижда снижена наказателна репресия и съществуването му зависи само от законодателя, докато разпоредбата на чл. 51, ал. 3 от проекта въвежда обратната възможност, което трябва да бъде преценено като недопустимо.

Ето защо текстът на чл. 51, ал. 3 от проекта трябва да бъде изоставен.

Възможността да бъдат отнети вещи или имущество по чл. 64, ал. 3, т. 1 - 3 от проекта

Предвидената промяна на законодателството може да бъде оценена като положителна и съответстваща на международни правни актове, по които Република България е страна - конкретно чл. 1, 6 и 7, ал. 2 от Конвенцията относно изпиране, издирване, изземване и конфискация на облагите от престъпление. С този международен акт страната е поела ангажимент да отнема не само средствата - предмет на престъпление или средство за извършването им (както бе досегашната уредба), но и тези, в които те са били трансформирани, както и гражданските плодове от тях. С предложението текст се разрешава важен практически проблем, който поражда противоречива практика по отношение на тези предмети, като разрешението съответства на стандартите, възприети в международното право и модерните национални наказателно - правни системи.

При приложението на текста внимателно трябва да бъде изследван процеса на трансформация и естеството на придобитата чрез предмета или средството на престъплението облага, като бъде отчитано, че същата трябва да е в пряка причинно-следствена връзка с обсъденото имущество и може да е реализирана и чрез легална дейност. Трябва да бъде посочено по изричен начин, че отнемането на трансформирано имущество трябва да бъде възможно единствено когато то изцяло е предмет на предикатното престъпление, а не когато инкриминираните парични средства са вложени в имущество, заедно с други средства, които не са били предмет на това престъпление. Евентуално уточнение в тази насока би било полезно.

Определянето на наказанието „пробация“ при задължително определяне и на наказание „лишаване от свобода“- чл. 66, ал. 1 от законопроекта

В обсъдения законов текст е предвидено задължение за решаващия съд при налагане на наказанието „пробация“ да определи и максималния размер на по-тежкото наказание „лишаване от свобода“ при неизпълнение на по-лекото - пробация. Тази разпоредба кореспондира с текста на чл. 52, ал. 3 от проекта, в който наказанието „пробация“ винаги се предвижда като алтернативно на наказанието „лишаване от свобода“.

Тези законови текстове решават съществуващия в настоящото законодателство проблем, при който наказанието „пробация“ (при евентуално негово неизпълнение) се заменя с наказание „лишаване от свобода“, дори в хипотезите, когато това по-тежко наказание не е предвидено за престъплението, за което е наложена пробацията.

Трябва да бъде приветствано и предложеното законодателно решение, съдът определящ пробацията, още при постановяване на съдебния си акт да определя и наказанието, което трябва да бъде изтърпяно, ако първоначално наложеното не бъде спазвано. В случая се спазва принципа наказанието, което се търпи за извършено от осъденото лице престъпление да се определя от съда, разгледал делото - с предмет това престъпление, който е и индивидуализирал наказанието, а не от друг, който разглежда дело - с предмет последващо поведение на осъдения в хода на изтърпяване на вече наложено му наказание.

Глава V – ОПРЕДЕЛЯНЕ НА НАКАЗАНИЕТО

Общи положения - чл. 65 от проекта

Определяне на наказанието при неспазен разумен срок - чл. 69 от проекта

Предложените легални дефиниции в разпоредбите на чл. 65, ал. 2 и ал. 3 от проекта за „смекчаващи” и „отегчаващи” отговорността обстоятелства не разрешават съществен практически проблем при приложението на закона, тъй като те никога не са били неясни или непознати за съдилищата. Така дадените определения и правилото по чл. 65, ал. 4 НК (не са смекчаващи или отегчаващи обстоятелства тези, които са включени в състава на съответното престъпление) практически възпроизвеждат познати и в теорията, и в практиката понятия и правила, и отразяването им в закона не е съществен принос към позитивната уредба на наказателно-правните обществени отношения.

Предвидената в разпоредбата на чл. 69 от проекта по изричен начин възможност наказанието да бъде редуцирано при неспазването на разумния срок и продължаване на наказателното производство необосновано дълго е промяна, съответна на практиката на ЕСПЧ. Доколкото това законодателно решение е свързано с предвидена допълнителна възможност за определяне на наказание под специалния минимум, установен в сакционната част на съответното престъпление, то трябва да бъде подкрепено, още повече, че същото и към момента намира приложение в практиката на съдилищата.

В досегашната практика на националните съдилища не е спорно, че нарушаването на разумния срок на продължителност на воденото наказателно производство може да бъде преценено (в зависимост от конкретния случай) като смекчаващо отговорността обстоятелство или като изключително смекчаващо отговорността обстоятелство, което да дава възможност да се приложи разпоредбата на чл. 55 НК (от действащия НК).

Ето защо, включването на разпоредбата на чл. 67 НК, към която препраща чл. 69 от проекта (а не само към чл. 68) би било правилно и съответно на съществуващата съдебна практика.

Глава X - РЕАБИЛИТАЦИЯ

Основната промяна в института на реабилитацията е свързана с отпадането на съдебната реабилитация и пълното регламентиране на този институт като реабилитация, сходна със сега съществуващата реабилитация по право. Отпадането на сравнително тромавата процедура на съдебната реабилитация трябва да бъде приветствано, тъй като по този начин се решават множество практически проблеми, свързани с предвидените в действащото законодателство условия за настъпването ѝ, каквито са доброто поведение на осъденото лице и възстановяването на направените вреди (съставомерни или не).

Спиране и прекъсване на давността за наказателно преследване - чл. 87 от проекта

Предвиденото в разпоредбата на чл. 87, ал. 1, т. 2 спиране на давността за времето, когато извършителят на престъпление се е ползвал с имунитет трябва да бъде приветствано, тъй като по този начин се изключва възможността лица, които имат имунитет да не носят наказателна отговорност за определена категория престъпления. В настоящата редакция на НК давността продължава да тече и доколкото възможността имунитета да бъде свален е предвидена не за всички престъпления, а единствено за такова от общ характер.

При това положение за останалите (такива от частен характер) не съществува възможност да се търси и носи наказателна отговорност от извършителя, когато той има имунитет. Промяната е положителна, с оглед равенството на всички граждани пред закона (в това число и тези ползващи имунитет) и възможността всеки да носи наказателна отговорност ако е извършил престъпление.

Деяние, осъществено от пострадал непълнолетен - чл. 97 от проекта

В разпоредбата на чл. 97 от проекта е разгледана хипотеза, сходна на тази в чл. 18, като отново е направен опит да бъде реципиран текст от Директива 2011/92/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно борбата със сексуалното насилие и със сексуалната експлоатация на деца, както и с детската порнография и за замяна на Рамково решение 2004/68/ПВР на Съвета, и конкретно чл. 24 от този акт. В разпоредбата на Директивата са разгледани две възможности - когато дете е било жертва на сексуална експлоатация (и извършеното от него е престъпление) или е било принудено да участва в детска порнография, като е предвидена възможност да не започва наказателното производство или да не се налага наказание, съгласно съответния национален закон.

В случая, когато жертвата на сексуална експлоатация осъществява действие, което е престъпление и е принудено да го извърши, отново липсва субективна страна и в текста трябва да бъде посочено, че фактическия му извършител не трябва да носи наказателна отговорност, тъй като той не е извършил виновно престъплението (липсва субективна страна). В текста е посочено, че тези лица не трябва да бъдат наказвани, което предполага те да са извършили престъпление.

В случаите когато бъде предвиден отказ от наказателно преследване за фактическия му извършител ще бъде преклудирана възможността да бъде потърсена наказателна отговорност на този, който е осъществил принудата и се явява посредствен извършител за това престъпление.

Очевидно, именно тази възможност е търсена в проекта, тъй като в чл. 97, ал. 2 НК по изричен начин е предвидено, че третото лице, упражнило принудата ще носи отговорността за извършеното от посредствения извършител престъпление.

При внимателен преглед на разпоредбите на чл. 97, ал. 1 и ал. 2 НК може да бъде направен извод, че същите са вътрешно противоречиви. В първата алинея е предвиден отказ от възможност да бъде търсена наказателна отговорност от извършител на престъпление (в случая пострадал от

престъпление по чл. 170, 172, 176, ал. 3, 181 и 215 от проекта), което предполага той да го е осъществил от обективна и субективна страна, а в ал. 2 се предвижда задължение да се носи отговорност от трето лице, принудило това по ал. 1, което предполага посредствено извършителство. Няма как в хипотезата на чл. 97, ал. 2 НК извършителят по ал. 1 да носи наказателна отговорност (тъй като би липсвало субективна страна), респективно няма и смисъл да се предвижда по изричен ред лично основание за ненаказуемост.

В заключение, трябва да бъде посочено и това, че систематичното място на тази разпоредба е в глава XV на проекта, където би следвало да бъде регламентирана обсъдената правна конструкция и конкретно необходимостта да бъде търсена наказателна отговорност от посредствения извършител (този, който е осъществил принудата) и съответно да не бъде носена наказателна отговорност от пострадалото лице, тъй като същото не е осъществило от субективна страна престъплението. Няма необходимост тази разпоредба да бъде в общата част на проекта, тъй като същата е относима единствено към точно определени престъпления имащи сходен общ обект на посегателство.

Глава XI – ОСОБЕНИ ПРАВИЛА ЗА НАКАЗАТЕЛНА ОТГОВОРНОСТ НА НЕПЪЛНОЛЕТНИТЕ

Изоставянето на задължението на решаващия съд, при определени условия да освободи непълнолетния извършител на престъпление от наказателна отговорност и да му наложи възпитателни мерки по Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни (ЗБППМН) - чл. 61 от действащия НК трябва да бъде възприето положително. В практиката на съдилищата, обсъжданият текст бе рядко прилаган, като всякога приложението му бе свързано със съществени проблеми. В действителност този текст дава основание да не бъде носена наказателна отговорност за извършено престъпление и съдът трябва да определи възпитателни мерки, по отношение на привлеченото към наказателна отговорност лице, които рядко постигаха целите на специалната превенция.

С изключването на това правомощие на съда и най-вече, с предвиждане на възможност и непълнолетният извършител да бъде освободен от наказателна отговорност, при настъпването на определени условия, се премахва една изгубила практическо приложение конструкция, като се запазва възможността непълнолетните лица да бъдат освобождавани от наказателна отговорност и им бъдат налагани подходящи мерки за въздействие.

Глава XII – ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ ЖИВОТА И ЗДРАВЕТО

В предложената правна уредба на престъпленията против живота и здравето, на практика, в проекта за нов НК не се предлагат съществени нови положения, като очевидно е променена систематиката по раздели, което има основание, но няма мотивиране. При това, освен променената подредба на съставите, не се предлагат съществени нови положения. В частта относно тези престъпления не е налице преуреждане на съставите, защитаващи обекта на посегателство. Действително, става дума за такива обществени отношения, които се отличават с трайност поради защитените ценности, но намесата на предложителя в правната уредба е само по отношение на „разместване” на текстове и липса на принципно нови състави.

Тежконаказуемо убийство – чл. 110 от проекта
Тежконаказуема телесна повреда - чл. 125 от проекта

По-конкретно, по отношение на по-тежко квалифицирания състав на убийството, има неяснота по отношение на разпоредбата на чл. 110, ал. 1, т. 2 - убийство на „лице, защитено по установен от закона ред”, и чл. 110, ал. 1, т. 15 - убийство, „извършено поради защитен признак на пострадалия”, респективно, чл. 125, ал. 1, т. 2, касаещо телесната повреда. Не става ясно в какво се състои разликата между т. 2 и т. 15 на чл. 110, ал. 1, което неминуемо би довело до проблеми в практиката по приложението на закона.

Допълнителни разпоредби: легална дефиниция за „престъпно сдружение” – т. 13 от проекта

По отношение на чл. 110, ал. 1, т. 9 (такъв състав е предвиден и по чл. 125, ал. 1, т. 9, както и в други състави), установяващ по-тежка квалификация, ако убийството или телесната повреда са извършени от „лице, което действа по поръчение или в изпълнение на решение на престъпно сдружение”, този състав не може да бъде поставен на самостоятелна критика, защото е свързан с несъгласие с легалната дефиниция на „престъпно сдружение”, установена в т. 13 на параграф 1 от Допълнителните разпоредби (ДР). Предложеният проект съдържа изначално неправилна концепция за „организирано престъпно сдружение”, съобразно ДР. Действително, действащият НК демонстрира липса на последователност и известни неясноти по отношение на уредбата на усложнена престъпна дейност извън обикновеното съучастие, доколкото борави с различни термини с приблизително еднакво съдържание - „сдружение”, „група”, „организирана престъпна група”. Тези недостатъци в действащия НК несъмнено следва да бъдат отстранени, но предлаганото разрешение в проекта за това, че единствената организирана форма на престъпна дейност при необходимо съучастие е само „престъпното сдружение”, от една страна, не отговаря на обществено-политическите реалности, а от друга страна, е в противоречие с Конвенцията на ООН за борба с транснационалната организирана престъпност, по която Република България е страна. Анализът на това противоречие, при неизяснената идея на предложителя каква правна форма иска да вложи в понятието „престъпно сдружение” - дали става въпрос за особена, по-съвършена форма на съучастие, или за форма на предварителна престъпна дейност при необходимо съучастие, е лишен от смисъл. Тук отново следва да се припомни липсата на мотиви към проекта за НК за предложените промени по отношение на уредбата на „престъпното сдружение”.

Като обща бележка по отношение на квалифицираните състави по тази и други глави следва да се отбележи като положителна тенденция легалното дефиниране на използваните термини. Тази тенденция обаче не е изведена докрай, което би създавало проблеми в практиката, тъй като липсват легални дефиниции на използвани от проекта понятия. Освен това, следва внимателно да се прецени дали са прецизни формулировките на легалните дефиниции, например, „лица, които са в особено близки отношения”, „защитен признак”, като се държи сметка включително и за семантиката на използваните думи.

Участие в самоубийство – чл. 121 от проекта

Прочитът на нормата на чл. 121, ал. 5 (довеждане до самоубийство) сочи на неяснота и вътрешно противоречие. Изпълнителното деяние е формулирано непрецизно чрез използване на термина „доведе“, като неяснотата се задълбочава от израза „като е допускал това“. Независимо, че този текст е в подобна редакция и в действащия НК, необходимостта от прецизирането му е налице.

Злепоставяне на лице в безпомощно състояние – чл. 133 от проекта

Нормата на чл. 133 е частична проекция на действащия чл. 138 НК, като новият НК следва да прецизира състава, още повече, че действащият текст е практически неприложим.

Подлагане на медицински опит – чл. 137 от проекта

Отнемане на орган, тъкан, телесна течност или клетка – чл. 138 от проекта

Предлаганите нови състави по чл. 137 и чл. 138 от проекта, от една страна, следва да бъдат приветствани поради адекватността им на съвременните реалности. От друга страна обаче, в мотивите към законопроекта не са изложени причините за приемането на тези норми и не са посочени целите, които се преследват с тяхното създаване, което би породило проблеми в практиката във връзка с тяхното приложение.

Глава XIII – ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ СВОБОДАТА НА ЛИЧНОСТТА

Положителна е промяната в заглавието на главата, наименована „Престъпления против свободата на личността“, дефинираща обекта на посегателство. Систематизирани са по раздели и отделните норми в рамките на главата. Това обаче не са генерални промени в сравнение с действащия НК (касае се до разместване на разпоредби).

Задържане в лечебно заведение – чл. 141 от проекта

По отношение на новата норма по чл. 141 (задържане в лечебно заведение). Тя би създавала проблеми при правоприложението. Нормата съдържа вътрешно противоречие - субектът на деянието е общ - всяко наказателноотговорно лице, а от друга страна, се изисква „противозаконност“ на настаняването и задържането на другото в заведение за душевно болни, тоест, бланкет, който изисква запълване. Възниква въпросът с кои норми от специалните закони би бил запълнен бланкетът при предвидения общ субект на престъплението.

Отвлечане – чл. 142 от проекта

По отношение на квалифициращото обстоятелство по чл. 142, ал. 3, т. 1 (като се остави настрана непрецизната редакция на квалифициращите обстоятелства - самостоятелни разпоредби по ал. 2 и 3, започващи с „когато“,

без да е ясно до какво се отнасят, което би породило необходимост от тълкуване) се предвижда по-тежка квалификация, когато от деянието са настъпили „значителни вредни последици”. Последното понятие няма легална дефиниция, независимо от стремежа в проекта за максимално дефиниране на общите понятия. Поставя се въпрос: проектът отговаря ли на изискванията за съдържание на нормативен акт, още повече на кодекс, след като в него изначално се създават предпоставки за противоречиво приложение. Залегналото в чл. 142, ал. 3, т. 1 квалифициращо обстоятелство е „значителни вредни последици”, докато в ДР са дефинирани „значителна стойност” и „значителна вреда”, макар и тези понятия да не са прецизни докрай. Така, вместо последователно уреждане на употребените понятия, е създадена неяснота, която би изисквала тълкуване (още повече, че са използвани понятия, изяснени в тълкувателната дейност на ВС и ВКС).

По отношение на чл. 141 от проекта, не става ясно какво всъщност се инкриминира.

Противозаконен оглед на лице – чл. 145 от проекта

Неясна е нормата на чл. 145, ал. 1, защото проблем на практика би създавал използваният израз „друго посегателство върху личната му неприкосновеност”. По ал. 2 - при така формулирания състав може ли да се приеме, че ако е извършен обиск, който впоследствие не бъде одобрен от съдия, длъжностното лице, извършило обиска, би могло да носи наказателна отговорност.

Съпоставяне на нормата на чл. 141 „Задържане в лечебно заведение” с чл. 147 „Принудително лечение” от проекта

При сравняването на нормите по чл. 141 и чл. 147 (прави впечатление заглавието на чл. 147 „Принудително лечение”, който термин е сходен със задължителното лечение по Закона за здравето), не става ясно какво е съотношението между тях, който въпрос произтича от формулировката на съставите, независимо от разликата в изпълнителните деяния, и от мястото на нормите в системата на проекта, което сочи на еднакъв обект на посегателство. На практика, какви действия биха могли да бъдат включени в това изпълнително деяние - „подлагане на лечение”, и дали тези хипотези са действително общественоопасни и налагащи криминализиране. Например, възможна е житейска хипотеза, при която едно лице предлага медикамент на член от семейството си, на колега, на приятел или на другото, оплакал се от главоболие. Ако идеята на предложителя е друга (при липса на мотиви за конкретния състав), то техниката за нейното осъществяване не позволява разумното ѝ правоприлагане. По отношение на използвания термин „санитарни мерки”, независимо че такъв термин е употребен в Конституцията на Република България, то той се нуждае от дефиниране.

Глава XIV – ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ ЧЕСТТА, ДОСТОЙНСТВОТО И ДОБРОТО ИМЕ НА ЧОВЕКА

По отношение на уредбата в тази глава се налага извод за липса на генерална промяна в правната регламентация. Поставя се въпросът дали е разумно съществуването на всички предвидени в тази глава състави.

Глава XV – ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ ПОЛОВАТА НЕПРИКОСНОВЕНОСТ И ПРОТИВ ПОЛОВАТА НРАВСТВЕНОСТ

Заглавието на главата „Престъпления против половата неприкосновеност и против половата нравственост“ е правилно отражение на обекта на посегателство. Разпоредбите в тази глава отново не съдържат коренна промяна в правната уредба. Следва да се отчете по-добрата систематика. Уредбата обаче не е нова, а са запазени същите основни състави.

Новост е даването на закрила на малолетни и непълнолетни пострадали, занимаващи се с проституция, което е в изпълнение на поети от държавата международни задължения по Конвенцията на Съвета на Европа за закрила на децата от сексуална експлоатация и сексуално насилие.

Допълнителни разпоредби: легална дефиниция за „полово действие“ – т. 23 от проекта

Проблемна обаче е нормата на т. 23 от ДР на проекта, даваща легална дефиниция на понятието „полово действие“. Дефиницията е неясна - „под действие, което предизвиква полово възбуждане или удовлетворение“, на практика могат да бъдат подведени неограничени по вид и количество действия. Употребеното определение за „похотливо“ показване на човешки полови органи би създавало проблеми при правоприлагането, тъй като липсва обективен отговор кое показване на полови органи се явява „похотливо“.

Липсата на последователност в уредбата, предложена в проекта, ярко се демонстрира от обстоятелството, че на фона на легалната дефиниция на „полово действие“, в съставите са използвани различни понятия, близки до това, предмет на легалната дефиниция, като, освен че използваните термини за изпълнителните деяния не са дефинирани, те биха създали проблеми на практика с оглед тълкуването им при наличието на дефиниция само на „полово действие“. Каква е разликата между „действие с цел да възбуди или удовлетвори полово желание“ по чл. 158 или „действие на полово удовлетворение“ по чл. 168 и „полово действие“ по т. 23 от ДР.

Блудство – чл. 158 и Блудство с непълнолетно лице – чл. 159 от проекта

Чл. 158, ал. 3, т. 1 от проекта предвижда квалифициран състав за причинена средна телесна повреда. Вероятно се касае за фактическа грешка, тъй като не е логично за блудство с малолетно лице по чл. 160, ал. 4, т. 1 да се предвижда по-тежка отговорност в случаите на причинена тежка телесна повреда, а за блудство с непълнолетно лице по чл. 158, при средна. Според действащия НК (чл. 149, ал. 5, т. 2 НК) е инкриминирана тежка телесна повреда.

В проекта липсва дефиниция на понятието „проституция“, каквото не е налице и в действащия НК (чл. 159 НК).

**Въвличане в порнографско представление – чл. 172 от проекта.
Допълнителни разпоредби: легална дефиниция за „порнографско представление” – т. 25 от проекта**

Налице е неяснота и по отношение на понятието „порнографско представление”, употребено в чл. 172 от проекта и дефинирано в т. 25 от ДР. Легалната дефиниция практически не съдържа обективни показатели, доколкото понятията „неприличен, неприемлив или несъвместим с обществения морал начин” биха могли да бъдат въпрос на субективна преценка. Налице е неяснота и по отношение на формата на изпълнителното деяние „подпомага”.

При липса на мотиви на проекта, не са налице обективни основания за преценка защо участието на дете или група деца е съставомерно единствено във връзка с участието им в „порнографско представление”.

Обещаване или даване на облага – чл. 171 от проекта

Налице е неяснота по отношение на употребеното в чл. 171 от проекта понятие „дете”, което би наложило тълкуване. Използването на понятието „дете” е характерно и по-нататък в други разпоредби, като липсва дефиниция в ДР, а в същото време съществуват понятията „малолетно” или „непълнолетно” лице.

Сутенъорство – чл. 178 от проекта

В чл. 178, ал. 1, т. 1 се инкриминира дейност, обвързана само с имотна облага. Възможно е обаче такава дейност да бъде осъществена и поради друга облага, различна от имотната. Би било мислимо инкриминирането на всяка такава дейност, когато тя е свързана с облага. Аналогично е положението с чл. 185, чл. 221, ал. 1, т. 1, чл. 222, ал. 1 от проекта.

Недоумение буди и нормата на чл. 178, ал. 1, т. 3 от проекта, предвиждаща наказателна отговорност за лице, което системно получава пари или друга имотна облага от лице по т. 1 на същия текст. Възниква въпросът дали в обсега на тази разпоредба не биха попаднали близки роднини на лицата по чл. 178, ал. 1, т. 1, получаващи системно парични средства за издръжка, набавени от сутенъорство, макар и да не съзнават от какъв източник са придобити тези доходи.

Порнография – чл. 180 от проекта

Тежконаказуема порнография – чл. 181 от проекта

Наблюдаване на порнографско представление – чл. 182 от проекта

В чл. 180 се получава дублиране на понятията „излага” (поставя нещо на показ) и „представя” (показва), поради което едното от тях се явява излишно.

На следващо място, формулировката на състава по чл. 181, ал. 2 поставя въпроса за съотношението на този състав с престъплението по чл. 168.

Критика заслужава и систематичното място на разпоредбата на чл. 182, след като „порнографско представление” е регламентирано в предходен раздел.

Глава XVI – ТРАФИК НА ХОРА

Досегашната уредба на „трафика на хора” е съобразена с Конвенцията за борба с трафика на хора на Съвета на Европа, с Конвенцията на ООН за борба с транснационалната организирана престъпност и Протокола към нея, с Директивите за борба с трафика на хора. В предложената в проекта уредба е включена допълнителна форма на изпълнителното деяние „прехвърля”, която е съобразена с международните актове относно борбата с трафика на хора.

Вътрешен трафик – чл. 183 от проекта

В чл. 183 от проекта „Вътрешен трафик” е заменена целта „използване за развратни действия” с целта „използване за участие в полово действие”, което е в нарушение на международните актове, боравещи с понятието „развратни действия”, където това понятие е изяснено по съдържание. В проекта липсват мотиви кое е наложило да се допусне замяна на едната цел с другата. Отделен е въпросът, че терминът „полово действие” е с неясно съдържание.

Трафик на бременна жена – чл. 185 от проекта

В чл. 185 от проекта е предвиден нов състав „Трафик на бременна жена”. Неясно остава кое е наложило трафикът на бременна жена, който е квалифициран случай на трафик на хора (в сега действащия НК, чл. 159а, ал. 3 НК) да бъде поместен в отделен състав. От друга страна, изоставен е признакът от състава по действащия НК - „с цел продажба на детето”. Тази цел е заменена с друга, а именно: „с цел детето да бъде предоставено срещу имотна облага на другого”. Така формулирана, целта включва и допълнителни елементи, а освен това, елементът „другого” може да се отнесе към имотната облага, в какъвто случай съставомерността на деянието предполага насочване към неограничен кръг лица, извън субекта на престъплението (както е известно, типично за тази форма на трафик е, че деецът продава детето на бременната жена, за да облагодетелства себе си).

Тежконаказуем трафик – чл. 186 от проекта

Използване на пострадал от трафик – чл. 187 от проекта

Не е ясно защо са отпаднали от чл. 186 „Тежконаказуем трафик” квалифициращите признаци: „отвлечане” и „противозаконно лишаване от свобода”, включени в понятието „трафик на хора” по смисъла на чл. 3 от Протокола за предотвратяване, противодействие и наказване на трафика на хора, особено на жени и деца, допълващ Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност.

В чл. 187 от проекта „Използване на пострадал от трафик“ въведената ал. 2 съдържа неяснота относно субективната страна. Вероятно се има предвид непредпазливо деяние, но както е известно, непредпазливите деяния са наказуеми само в предвидените от закона случаи, тоест, непредпазливостта следва да се предвиди изрично. Считаме, че следва да се запази само първата алинея, която включва умисъл.

Глава XVII – ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ ПРАВАТА И СВОБОДИТЕ НА ГРАЖДАНИТЕ

Главата е озаглавена „Престъпления против правата и свободите на гражданите“. Уредбата, предлагана в проекта, не се отличава съществено в съдържателен план от регламентацията на действащия НК. Прави впечатление, че е отпаднал съставът на „продаване“ и „купуване“ на гласове, като в мотивите към проекта липсват съображения в тази насока.

Проповядване или подбуждане към неравенство – чл. 188 от проекта

По отношение на чл. 188, не е налице яснота в мотивировката на прибавянето на формата на изпълнителното деяние „премахване на лице или група“, както и е неясно понятието „премахване“.

Положителното изменение чрез озаглавяване на отделните текстове не винаги е добре осъществено.

Действие на неравенство – чл. 189 от проекта

Чл. 189 е наименован „Действие на неравенство“, която формулировка освен че е неясна, не е от характер да отличи очертаното престъпно деяние.

Тълпа против равенството – чл. 190 от проекта

В чл. 190 е използвано понятието „тълпа“, чието съдържание не е разкрито в ДР. Според тълковния речник, „тълпата“ е множество хора, събрани на открито, навалица. В чл. 190 обаче се инкриминира „тълпа, събрана за извършване на деяние“, респективно, се предвижда някаква организираност, а не стихийност.

Престъпно сдружение против равенството – чл. 191 от проекта

Формулировката на чл. 191 преповтаря действащия НК, обявявайки за съставомерно специално „престъпно сдружение“ против равенството. Поставя се въпросът каква е законодателната идея за „престъпните сдружения“, „организираната престъпна група“, за което се спомена по-горе.

По-нататък, в подредбата на престъпленията по тази глава, и в частност, на престъпленията против свободата на мирогледа, се наблюдава несистемност от гледна точка на обекта на посегателство.

Уредбата на престъпленията против политическите права сочи на неприложимост на предвидените в проекта текстове.

Препятстване на дейност на сдружение – чл. 199 от проекта

Например, в чл. 199 „Препятстване на дейност на сдружение”, формата на изпълнителното деяние „противозаконно пречене” е лишена от практическо приложение.

Препятстване на публична изява – чл. 200 от проекта

В чл. 200 „Препятстване на публична изява” има противоречие между предвидения общ субект на престъплението и регламентираната в други нормативни актове уредба на осъществяване на посочените събития - събрание, митинг, манифестация.

Противозаконно влизане – чл. 202 от проекта

Липсва преуреждане на съставите, касаещи престъпленията против неприкосновеността на жилището и на кореспонденцията, с изключение на чл. 202, ал. 2, в който начините на противозаконно влизане в чуждо жилище са въздигнати в квалифициращо обстоятелство.

Нарушаване на съдържанието – чл. 205 от проекта

Налице е неяснота в изпълнителното деяние по чл. 205, ал. 1, „противозаконно вземе от съдържанието”.

Даване на неверни сведения – чл. 207 от проекта

Новост в проекта е инкриминирането на даване на неверни сведения при постъпване на работа (чл. 207, ал. 1). Възниква въпросът дали е необходимо съществуването на такъв състав, който частично би могъл да се припокрие с клеветата или с документно престъпление.

Липсата на мотиви към проекта отново пречи да бъде разбрана мотивацията престъпленията против интелектуалната собственост да са в главата, осигуряваща защита на правата на гражданите. Доколко е правилно систематичното място на тези престъпления е предмет на широк дебат: дали водещото е правото на интелектуална собственост или други лични права в защитените обществени отношения. Тази тема не може да бъде развита, освен поради краткия срок на обсъждане, също и поради липсата на мотиви към проекта в тази насока. Следва да се посочи, че уредбата на престъпленията против интелектуалната собственост не се отличава съществено от сега действащата такава, която е трудно приложима, което означава липса на принос на проекта за нов НК в правната регламентация, включително и на този вид обществени отношения.

Плагиатство – чл. 210 от проекта

В чл. 210, ал. 1, т. 1 „Плагиатство” е използвано понятието „значителна част от такова произведение”, което не е дефинирано в ДР. Възниква въпросът с коя характеристика на произведението на науката, литературата или изкуството се свързва „значителността”.

Включване като съавтор – чл. 211 от проекта

В чл. 211 „Включване като съавтор”, за ангажиране на отговорността за незаконно съавторство е достатъчно включването като съавтор на предмет по чл. 210, без вземане на участие в творческата работа по неговото създаване. Това може да бъде сторено от всеки, а не само от този, който може да „злоупотреби с общественото си положение”. От мотивите към проекта обаче не става ясно коя група от лица попада в обсега на субекта на така очертаното престъпление.

Ползване на чужда интелектуална собственост – чл. 212 от проекта Използване на обект на изключително право – чл. 213 от проекта

В чл. 212, ал. 2 е използвано понятието „голямо количество”, без съдържанието му да е дефинирано в ДР. Вярно е, че това е сторено с Тълкувателно решение № 6 от 15.11.1973 г. на ОСНК на ВС, но при изготвянето на проект за нов НК би било редно използваните понятия да бъдат надлежно дефинирани. Решението на ВС от 1973 г. следва да бъде поне утвърдено в ДР на новия НК, още повече, като се има предвид, че е възможно понятия от съдебната практика да бъдат дефинирани по различен начин (както е сторено с „големите” размери и „особено големите размери” по смисъла на ТР № 1/98 г. на ОСНК на ВКС). Аналогично е положението по отношение на чл. 213, ал. 3 от проекта.

Глава XVIII – ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ ДЕЦАТА, СЕМЕЙСТВОТО И БРАКА

Нормите в тази глава само са „пренаредени”.

Най-същественният проблем на разпоредбите по тази глава е използваното понятие „дете”, както в заглавието на раздел I, така и в отделните норми. Както вече беше отбелязано, в ДР липсва легална дефиниция на това понятие, а същевременно НК борави с понятията „малолетни” и „непълнолетни” лица. Включването на понятието „дете” е новост, но е наложително и съответно дефиниране, включително и чрез препращане към друг нормативен акт (което не е сторено).

Откуп за съжителство – чл. 217 от проекта

Съжителство с дете – чл. 218 от проекта

Промяна на гражданско състояние – чл. 219 от проекта.

Допълнителни разпоредби: легална дефиниция за „лица в особено близки отношения” – т. 21 от проекта

Още по-голямо задълбочаване на терминологичната проблематика се съдържа в чл. 219 „Промяна на гражданско състояние”, който в ал. 1 борави с понятието „малко” дете, без това понятие да е изяснено, а в чл. 218 „Съжителство с дете” е посочено „дете, ненавършило шестнадесет годишна възраст”.

В чл. 217 „Откуп за съжителство”, при дефиниране на субекта на престъплението се борави с понятието „сродник”. Поставя се въпросът как това

понятие се отнася към легалната дефиниция, дадена в т. 21 от ДР „Лица в особено близки отношения”.

Допълнителни разпоредби: легална дефиниция на израза „след употреба на наркотично вещество” – т. 28 от проекта

Критика заслужава и формулировката на т. 28 от ДР „След употреба на наркотично вещество”, която не съдържа конкретизация за количеството наркотично вещество, под влияние на което деецът би бил повлиян в своите действия.

Търговия с деца – чл. 220 от проекта

Налице е неяснота по отношение на изпълнителното деяние по чл. 220 - предоставяне на друго на детето си. Предоставянето на дете може да има различни проявни форми, включително такива, които не са общественоопасни и морално укорими. Ето защо, съдържанието на вложеното в проекта понятие „предоставяне на детето си на друго” се явява неясно. Разпоредбата на чл. 220, ал. 2 е напълно неясна. Какво означава вземане на дете (вземане на дете да го поддържа за малко или го вземане за отглеждане). Отделно от това, какво би се включило в съдържанието на понятието „вземане на дете срещу имотна облага”. Известно е, че не е общественоопасно и морално укоримо отглеждане на дете срещу имотна облага (например, наемане на детегледачка срещу заплащане).

Оставяне без грижа – чл. 227 от проекта

Разпоредбата на чл. 227 „Оставяне без грижа” е изключително неясна, както с оглед на употребените понятия, така и с оглед на включените елементи на състава.

Глава XIX – ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ СОБСТВЕНОСТТА

Няма промяна в уредбата на основните престъпления срещу собствеността, като и няма потребност от такава промяна.

Кражбата е престъпен състав, който актуално не би могъл да бъде променен.

Промените в основните състави на грабежа са „редакционни”, без да се променя концепцията.

Прави впечатление, че са използвани понятията „тежконаказуема” кражба, грабеж, измама и „леконаказуема” кражба, грабеж, измама, макар да са утвърдени понятията „привилегировани” и „квалифицирани” състави.

Не е изяснено в мотивите, а и няма основание в актуалната обществена обстановка, кое е наложило единно третиране на измамата и изнудването чрез включването им в един раздел на престъпленията против собствеността.

Очертан е съставът на престъпление с предмет „вещ под специален режим”, без да е дефинирано понятието „специален режим”.

В уредбата на унищожаването и повреждането на чужда вещ в чл. 264 като признак от обективна страна е включено кумулативното изискване „с това

да е причинена вреда на значителна стойност”, с което неразумно се стеснява обхватът на нормата в сравнение със сега действащата.

В проекта на НК, както многократно беше отбелязано, са запазени част от текстовете на действащия НК, макар и да е необходимо тяхното преосмисляне с оглед формулировката на отделните състави, тъй като не всички са ясни и прецизни (например, чл. 223, чл. 225 от проекта).

Глава XX - XXXV

Промените в Особената част на проекта и конкретно що се касае до дадените ни за обсъждане от глава XX до XXXV включително на практика не са значими и многобройни. В болшинството от тях се съдържа ненужно преразказване или раздробяване на текстовете от действащия НК, без промяна на тяхното съдържание, с ненужно по-голяма диференциация на вече утвърдените квалифицирани и привилегирани състави на престъпления от съответния вид. В други норми е въведено отпадане или прибавяне на нови признаци, ограничаващи, респ. разширяващи наказателната отговорност, без обосноваване на обществената нужда от подобно правно регулиране. Въпреки съобразяването на признаците на редица състави от Особената част на действащия НК (при многобройните му изменения и допълнения през последните 20 години) със задължителното действие на международните актове, по които България е страна, както и изцяло с правото на Съвета на Европа и Европейския съюз и имплементирането им в националното наказателно право, е напълно необосновано тяхното прередактиране в проекта (напр. при престъпленията „трафик на хора”; „подкуп”; „пране на пари”; „контрабанда” и пр.).

Глава XX - ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ СТОПАНСКАТА ДЕЙНОСТ

Раздел I - Общи стопански престъпления

Банкрут - чл. 268 от проекта

Сега действащият НК ангажира наказателна отговорност на търговец за банкрут, едва след откриване на производство по несъстоятелност (чл. 227в). В проекта за нов НК, съгласно редакцията на разпоредбата на чл. 268, озаглавена „Банкрут”, този момент е изтеглен времево напред, а именно „след подаване на молба за откриване на производство по несъстоятелност или за узнаване за подадена такава молба”. Тази промяна създава рискове при правоприлагането, доколкото производство по несъстоятелност изобщо може да не бъде открито, ако например се окаже, че търговецът не е изпаднал в неплатежоспособност. Следва да се посочи, че мотивите на авторите на законопроекта, обосноваващи необходимостта от промяна на момента, от който действията на търговеца вече са съставомерни по ал.1 до 6 на чл. 268 от НК, са неясни.

Не може да се разбере какви са социално-икономическите причини за значителното разширяване на наказателната отговорност за банкрут. Така формулирани, съставите за него на практика ангажират наказателната отговорност на широк кръг поведение, стига щетите от него да са значителни.

Значителността на щетите не е дефинирана, тъй като „щети“ и „вреди“ не са равностойни понятия, а в Параграф 1 са дефинирани само „значителните вреди“.

Безстопанственост - чл. 270 от проекта

Това престъпление е включено в раздела „Общи стопански престъпления“. Чрез тях се защитават обществени отношения, свързани с нормалното функциониране на стопанската дейност (национално стопанство).

При това положение от мотивите към законопроекта не става ясна причината, поради която в разпоредбата на чл. 270 от НК е предвидена наказателно-правна защита само за държавата, общината или юридическо лице с повече от 50 процента държавно или общинско участие, а са изключени правни субекти с частен капитал или такива с държавно или общинско участие по-малко от 50 процента.

Безспорно е, че с тези престъпни посегателства се засяга нормалното функциониране на стопанската дейност, но не и на собствеността. В голямата си част обаче те имат за последици, макар и вторични, засягане на материални ценности. От тази гледна точка е необходимо да се посочи, че не става ясно дали разпоредбата по чл. 270 ал. 1, по начина, по който е формулирана, не засяга, макар и индиректно конституционния принцип за защита на правото на собственост. Конституционната уредба гарантира и защитава правото на собственост. Защитата се отнася до всички видове собственост и осигурява пълна, безусловна и еднаква реакция на всички видове посегателства върху нея.

На следващо място следва да се отбележи, че при уредбата на съставите на едно и също престъпление, е необходимо използването на еднаква терминология. При формулирането на различните правни норми, отнасящи се до престъплението „безстопанственост“, се констатира използване на различни термини: например в ал. 1 - „щета на значителна стойност“, в ал. 2 - „значителна щета“, в ал. 4 – „особено големи размери“. Като се имат предвид дефинициите, дадени в Параграф 1 - т. 14, т. 16 ,т. 17 , се налага извод за неяснота, която би довела до сериозни затруднения в правоприлагането.

По аналогичен начин стоят нещата и при престъплението по чл. 271.

Изпиране на пари – чл. 274 от проекта

От мотивите към законопроекта не е ясно защо престъплението по чл. 274, ал. 2 не е съобразено с разпоредбата на чл. 9, т. 1, б. „в“ от Конвенцията на Съвета на Европа относно изпиране, издирване, изземване и конфискация на облагите от престъпление и относно финансирането на тероризма, в частта по обективния признак - „към момента на получаване на имуществото“. На следващо място не става ясно защо предикатното деяние, по отношение на което българският НК не намира приложение, не е включено в нормата, което досега беше намерило регламент в чл. 253 ал. 7 от НК. В тази насока следва да се има предвид разпоредбата на чл. 9, т. 2, б. „а“ от посочената по-горе Конвенция.

Нарушаване на служебни задължения – чл. 276 от проекта

Съществува несъответствие между заглавието на разпоредбата на чл. 276 (според мотивите към законопроекта заглавието на текста от кодекса изразява неговото главно съдържание) „Нарушаване на служебни задължения”, пряко насочващо, че субектът извършва престъплението в служебно качество, и самата разпоредба, в която това качество отсъства, като при правоприлагането би се стигнало евентуално до разширяване на кръга от лицата, които могат да бъдат субект на това престъпление.

Наемане на работа – чл. 278, ал. 1, т. 1 и 2 от проекта

Съзнателно ли в едната точка се предвижда „чужденци”, което означава повече от един, а в т. 2 „чужденец” - само едно лице прави деянието съставомерно.

Раздел II - Престъпления в отделни стопански отрасли

В новия НК отново са възпроизведени т.нар. „мъртви текстове”, съществували и в досегашния НК и по които на практика изключително дълъг период от време липсват образувани наказателни производства. Ето защо, тези деяния би следвало да бъдат декриминализирани и обявени за административни нарушения, като се изхожда и от конкретната им степен на обществена опасност.

Непозволено присъединяване – чл. 285 от проекта

Непозволено въздействие върху измервателен уред – чл. 286 от проекта

Начинът на формулиране на текстовете би довел до проблеми в правоприлагането, тъй като формулировките са твърде общи и абстрактни.

Деяности с дървесина – чл. 287 от проекта

По отношение на това престъпление следва да се посочи, че предвидената санкция по основния състав – ал. 1 е лишаване от свобода до пет години, което е нелогично при съпоставката му с наказанието, предвидено например за непредпазливото убийство по чл. 116 ал. 1 от НК - три години лишаване от свобода.

Раздел III - Престъпления против банковата дейност и кредитната система

Злоупотреба с банкова тайна – чл. 296 от проекта

В тази разпоредба, по начина, по който е формулирано престъплението, не става ясно кой е неговият субект (дали единствено става дума за лице, работещо в банкова институция или за други субекти), както и какво означава знание „във връзка със службата или работата си”.

Глава XXI – ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ РЕПУБЛИКАТА

Раздел II - Престъпления против външната сигурност

Предателство – чл. 305, ал. 3 от проекта

Субектът - български гражданин, работещ за чужда организация или за организация под чужд контрол, би бил отговорен, когато отправя критика към дейността на държавни и/или общински институции, защото това може да бъде изтълкувано като служене във вреда на Републиката. Престъплението е озаглавено ПРЕДАТЕЛСТВО, но тази разпоредба, за разлика от първите две алинеи, не касае военно време, военни или враждебни действия срещу държавата.

Глава XXIII – ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ ПУБЛИЧНИТЕ ФИНАНСИ

Положителното е, че са обединени всички разпоредби относно престъпления, които застрашават или увреждат обществените отношения, осигуряващи правилното събиране и разходване на публични средства.

Раздел I - Престъпления против паричната система

Недеклариране на парични средства – чл. 329 от проекта

Вече има яснота по неизпълнение на задължение за деклариране пред митническите органи на парични средства, пренасяни през границата на страната, когато се явява външна граница на ЕС.

Раздел III - Престъпления против митническия режим

Контрабанда – чл. 333 от проекта

Отново е предвидено пренасяне през границата на страната, т.е. държавната граница на РБ, а не външна граница на ЕС, без знанието и разрешението на митниците, на определени вещи. Съгласно действащото митническо законодателство страните, находящи се в ЕС, са в общо митническо пространство и на границата между тях не се извършва митническа проверка. Следователно автоматически се изключва най-малко т. 1 - стоки или други предмети за търговски или производствени цели в големи размери - да са предмет на контрабанда на границата с Гърция и Румъния.

Лъжлив транзит – чл. 336 от проекта

Това престъпление е включено в глава XXIII, раздел III, наред с контрабандата, която поначало е трансгранично престъпление. В чл. 336 обаче, престъплението „лъжлив транзит”, по начина по който е формулирано, не е обвързано с пренасянето на транзитните стоки през граница на страната.

Формулировката би създавала проблеми в правоприлагането, защото този тип престъпни прояви винаги са свързани с преминаване през границата на страната.

Раздел IV - Престъпления против осигурителната система

Осигурителна измама – чл. 339, ал. 1 от проекта

Поначало е добре да има като съставомерен признак обективен такъв - не по-малко от 25 установени за страната минимални работни заплати. Освен това развитието на отношенията - работодател - работник, често без договор и при укриване на реално получаваното трудово възнаграждение, вероятно установяват необходимост от наказателна репресия.

Раздел V - Престъпления против бюджетната система

Злоупотреба при обществена поръчка – чл. 344 от проекта

Изведено е като отделно престъпление злоупотреба при обществена поръчка, като по този начин то бива изключено от общото престъпление по служба.

Глава XXIV - ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ ДЕЙНОСТТА НА ДЪРЖАВНИ ОРГАНИ ИЛИ НА ДЛЪЖНОСТНИ ЛИЦА

Положително е новото формулиране на заглавието на тази глава в съчетание с разширеното понятие за длъжностно лице по § 1, т. 1. На практика се разширява защитата на по-широк кръг длъжностни обществени отношения и престъплението по служба ще обхване и отношенията в стопанската сфера, а не само в структурата на органите на държавна власт и управление и на облечените в такава власт правни субекти.

Подправка на удостоверителни знаци – чл. 349 от проекта

В това престъпление е криминализирано изготвянето на неистински или преправянето на съдържанието на истински удостоверителен знак, като към удостоверителните знаци е причислен и акцизният бандерол, който обаче по силата на чл. 4 т. 7 от ЗАДС е държавна ценна книга. Същевременно разпоредбата на чл. 325 има за предмет държавни ценни книжа. При това положение биха се създали затруднения за правилното квалифициране на престъплението.

Раздел III - Престъпления против правосъдието

Невярна декларация пред съд – чл. 360 от проекта

Заглавието на чл. 360, подобно и други вече споменати текстове от кодекса, не съответства на съдържанието на правната норма, тъй като в

последната е посочено „надлежен орган”, а понятието „надлежен орган”, съобразно т. 2 от Параграф 1, е с далеч по-широк обхват.

Лъжливо доказване – чл. 364 от проекта

Очевидна е необходимостта от присъствието в НК на престъпен състав, свързан с лъжливото доказване, но формулировката на текста е твърде неясна и би създала множество проблеми в правоприлагането.

Осуетяване на производство – чл. 365 от проекта

Предвиден е широк обхват на наказателната отговорност на „надлежен орган, който осуети образуване или приключване на производство, като наруши или не изпълни своевременно задълженията, които му налага службата или функцията му, или превиши правата си”. Така общо формулиран, без да бъде въведена специална престъпна цел, текстът предвижда наказателна отговорност за нарушения по служба от всякакъв характер - административни, трудови и пр.

Противодействие на лице, изпълняващо публична функция – чл. 368 от проекта

Не е ясно по каква причина това престъпление е включено в раздела „престъпления против правосъдието”, при положение, че субектът е лице, изпълняващо публична функция, което е по-широко понятие (дефинирано е в т. 2 от Параграф 1), като по този начин би се стигнало до ангажиране на отговорност на лица, несвързани с правосъдието.

Отклонение от изтърпяване на наказание – чл. 374 от проекта

Очевидно има случаи, които налагат криминализиране на това поведение - отклонение от изтърпяване на наказание.

Глава XXV – ПОДКУП И ТЪРГОВИЯ С ВЛИЯНИЕ

И тук като при глава XXIV има възможност да бъде преследвано всяко длъжностно лице. Освен това най-вероятно, предвид установени множество случаи, има нужда от криминализиране на поведението на състезател по чл. 383.

Глава XXVI – ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ РЕЖИМА НА КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ И АРХИВНИ ДОКУМЕНТИ

Правилно престъпленията против реда на управлението са изведени от тези против режима на културни ценности и архивни документи. Те са групирани в самостоятелна глава, за да се подчертае самостоятелното значение на закрилата на културното наследство като особено значимо обществено благо. Тези текстове са съобразени с международните актове и изцяло са заимствани от международното наказателно право.

Глава XXVIII - ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ РЕЖИМА НА ЗАЩИТЕНА ИНФОРМАЦИЯ

Некачествено са конструирани нормите за разгласяване на държавна и служебна тайна, предвид субекта, и възможността за това да бъдат преследвани лица, чиято професионална цел е да запознават обществото с неблагоприятия, свързани с цитираните тайни.

Противозаконно събиране или съхраняване на информация - чл. 417, ал. 1, т. 2 от проекта

Така конструирана, разпоредбата застрашава събирането на сведения за корупционни практики. Особено внимателно трябва да се осмисли какво представлява специално техническо средство, СЪЗДАДЕНО за негласно събиране на информация.

Глава XXIX - ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРИ ИЗПОЛЗВАНЕ НА ИНФОРМАЦИОННИ СИСТЕМИ

Система от норми, приведени изцяло в съответствие с международните задължения на Република България в областта на противодействие на престъпленията в киберпространството.

Глава XXX - ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ ОБЩЕСТВЕНИЯ РЕД

Те са класически за българското наказателно право и не следва да бъдат променени елементите от престъпните състави в отделните раздели на Глава тридесета от проекта. Криминализирането на всички форми на жестоко отнасяне с животни и на проявите на немарливост при отглеждане на опасни животни са съобразени с международните стандарти.

Раздел I - Общи престъпления

Явна закана – чл. 425 от проекта

Този престъпен състав криминализира явна закана за тероризъм . В тази насока възникват следните въпроси : 1. каква е причината това престъпление да бъде включено в глава 30 - „Престъпления против обществения ред”, раздел I - „Общи престъпления”, а не в новосъздадената глава 35 „Тероризъм” ; 2. какво е съдържанието на понятието „явна закана”, като се има предвид, че в престъплението по чл. 151 е употребено друго понятие, а именно само „закана”; 3. какво се има предвид под понятието „тероризъм”, доколкото липсва легална дефиниция за него в Параграф 1.

Глава XXXI –ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПО ТРАНСПОРТА И СЪОБЩЕНИЯТА

Насилие при транспорт – чл. 445 от проекта

Видно от самата норма, в нея се говори за употреба на сила и заплашване, които трайно са се определяли (така е и по проекта), като форми на принуда. Защо престъплението да не се озаглави „упражняване на принуда при транспорт“?

Управление след употреба на алкохол или на наркотично вещество – чл. 458 от проекта

Неоснователно се променя уредбата на управлението на моторно превозно средство след употреба на алкохол над 1,2 промила или на наркотично вещество. При високия ръст на тази престъпност не бива да се ангажира престъпният характер на управлението на МПС след употреба на алкохол, едва след като деецът вече е санкциониран за друго такова деяние по административен ред, както и при наличие на изброените алтернативно други основания, наслагването на всяко от които препяства по-широкото приложение на наказателната отговорност, каквато е по действащия НК.

Освен това се предвижда ангажиране на наказателна отговорност за лице, управляващо МПС в пияно състояние, след като то е освобождавано от наказателна отговорност за престъпление по този член (ал. 1, т. 2), а в глава 8-чл. 82, ал. 3 изрично се предвижда невъзможност за освобождаване от наказателна отговорност при наличие на пияно състояние, ако същото е обстоятелство от състава на престъплението.

Според мотивите на законопроекта са създадени нови видове престъпления - чл. 442, чл. 443 и чл. 445 от НК. До голяма степен обаче част от техните признаци припокриват признаците от съставите на престъпленията, които са отнесени към глава XXXV - „Тероризъм“ (напр. чл. 566).

Глава XXXII - ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ РЕЖИМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Те са съобразени с международните актове. Формулировката на текстовете технически следва да бъде изчистена от прекалената казуистика. Забравя се, че нормите трябва да се прилагат за абстрактно неограничен брой случаи.

Глава XXXIII – ОБЩООПАСНИ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ

Раздел IV - Престъпления против режима на наркотични вещества, аналози на наркотични вещества и прекурсори

Трафик на наркотични вещества или на аналози – чл. 510 от проекта

По наше мнение е необходимо да има регламентация на маловажен случай, доколкото проектът работи с такава терминология, поне що се касае до разпоредбата на ал. 1. По този начин ще има приемственост на разпоредбата

на чл. 354а, ал. 5 от актуалния НК, което е важно не само с оглед развитата съдебна практика в третирания аспект, но и с оглед отношението на законодателя към разпространението на това престъпление и субектите по него. В противен случай може да се стигне до често приложение на нормата на чл. 12, ал. 2 от проекта, а именно малозначителност на деянието.

Глава XXXV - ТЕРОРИЗЪМ

Действително тероризмът е тежък проблем за разрешаване в глобален мащаб и в това отношение България не прави изключение, поради което обособяването на престъпни прояви, свързани с терористични действия в отделна, самостоятелна глава в НК, е сполучлив акт, като конкретни бележки по някои от текстовете, включени в тази глава, са изложени в обсъждането по-горе.

Насилие – чл. 565 от проекта

Насилие е озаглавено престъплението, а отново са предвидени формите сила и заплашване.

Извън казаното, бихме желали да отбележим, че в някои състави от обсъжданите глави на особената част на проекта за НК наказанието „глоба” е посочено само като вид наказание, без да е предвиден размер в санкционната част на престъпния състав (минимум – максимум или само максимум). Очевидно идеята е размерът да бъде индивидуализиран в рамките на общите правила, посочени в Общата част на проекта за НК. Този подход може да създаде непредвидимост на наказанието и да обърка практиката, тъй като липсват конкретните предели на санкцията за конкретното престъпление, които са израз на обективиран критерий за степента на обществена опасност на съответното по вид престъпление, заложен в признаците от неговия състав.

Прави впечатление непоследователността при употребата на правно-технически термини за означаване на определени понятия: например чл. 331 е титулуван „Определяне на по-леки наказания”, но в сравнение с други състави, при които е предвидена привилегирована отговорност на дееца, са употребени други правно-технически термини като: „по-леко наказуеми състави”. Това е една систематично повтаряна непоследователност в термините в цялата особена част, които при означаване на едни и същи понятия, трябва да имат еднозначно съдържание и еднаква словесна формулировка, а не да са с еднакво обозначение при различни основания, или да имат различно наименование – при едно и също основание за смекчаване отговорността. В други състави няма устойчиви правно-технически термини за означаване на случаите на смекчаване на наказателната отговорност, поради критерии като например обстоятелства, настъпили след извършване на деянието: възстановяване на щетите; внасяне на сумата, предмет на престъплението, преди приключване на съдебното следствие или пренията в първата инстанция; изпълнение на инкриминираното задължение; други основания, водещи до неналагане на наказание, които обаче са различни от основанията за формиране на „по-леко наказуемите състави”.

На последно място, необходимо е съставителите на проекта да посочат всички международни актове, които са в основата на промените в съставите на престъпленията или за създаването на съвършено нови състави в Особената част на Новия НК.

Допълнителни разпоредби:

Легална дефиниция за длъжностно лице - пар. 1, т. 1 от проекта

С пар.1, т.1, б."б" от проекта се предвижда по изричен начин, че всички лекари и учители ще имат качеството на длъжностни лица, като по този начин се изоставя задължителната практика, посочена в Тълкувателно решение 2/2011 г. Промяната ще се отрази съществено на съществуващата съвременна съдебна практика и ще доведе до изгубване на значение на множество съдебни актове, в това число и задължителни.

С включването на общинското учреждение в разпоредбата на пар.1, б."а" се решава въпроса за качеството „длъжностно лице“ на служителите в общинските институции, като по този начин се разрешава спорен въпрос при приложението на действащото законодателство.

По отношение на кметовете и кметските заместници се предвижда те също да имат качеството на „длъжностно лице“, но не на основание пар. 1, б."а" (защото те не са служители на общинско учреждение), а на основание пар. 1, б. "д" от проекта, тъй като изпълняват публична функция.

Предложената редакция може да бъде оценена положително, тъй като дава по-детайлна и пълна регламентация на фигурата на „длъжностно лице“ в сравнение с действащото законодателство.

Легална дефиниция за надлежен орган - пар. 1, т. 4 от проекта

Съществена разлика от сега действащото законодателство е липсата на регламентация на нотариус и помощник-нотариус като надлежни органи. Ако приемем, че това не е пропуск на законопроекта, а е съзнателно изключване на тези лица от очертаните по т. 4 кръг се изключва възможността пред нотариус да бъде извършено лъжествидетелстване. Това е опасно виждане, тъй като именно след депозиране на свидетелски показания в легална процедура, развиваща се пред нотариус, се издава нотариален акт, който е титул за собственост (констативен нотариален акт). Изключването на нотариусите от кръга лица, които представляват „надлежен орган“ по смисъла на закона и декриминализирането на очертаната по-горе дейност би поставила в сериозна опасност сигурността на гражданите и правото им на собственост. Това би било и съществено отстъпление от съществуващата до момента съдебна практика.

Легална дефиниция за престъпно сдружение - пар.1, т. 13 от проекта

Възприетата легална дефиниция в проекта поставя множество въпроси, отговор на които не може да бъде намерен в мотивите към проекта. Действително, в сега действащия НК има регламентирани различни форми на усложнена съвместна престъпна дейност – организация, група, организирана престъпна група, предварителен сговор, като е несъмнено, че тази регламентация е непоследователна, противоречива, което създава проблеми в

правоприлагането. Проектът за НК според нас не съдържа адекватен регламент за преодоляване на съществуващата понастоящем непоследователност и противоречивост в материално правната регламентация на задружната престъпна дейност. В т. 13 на ДР е легално дефинирано понятието „престъпно сдружение“, като в разпоредбите на особената част на проекта са предвидени по-тежко квалифицирани състави на престъпление, извършено от лице, което действа по поръчение или в изпълнение на решение на „престъпно сдружение“, налице е и нормата на чл. 423 от проекта, криминализираща участие в такова престъпно сдружение. Липсва яснота по отношение на законодателната концепция за това, каква правна фигура представлява „престъпното сдружение“, като изглежда тази фигура се предлага като компилация между досега познатите форми на организирана престъпна дейност – сдружение, група, организирана група, от една страна и от друга – организирана престъпна група. Не е ясна концепцията в проекта по отношение на така предвидената форма на организирана задружна престъпна дейност. Това е така, понеже възприетата легална дефиниция е в противоречие с Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност, където в чл. 1, б. "а" е дадена легална дефиниция на понятието „организирана престъпна група“. Посочената Конвенция, ратифицирана от РБ, обвързва държавата да предприеме законодателни действия за криминализиране на престъпленията, предвидени в цитирания международно правен акт. А така дадената дефиниция в т. 13 на ДР не отговаря на дефиницията в Конвенцията. Напълно необяснимо е защо членовете на престъпната група са намалени от трима на двама, както е възприетото в националното ни законодателство до момента. По този начин се получава колизия между предложената разпоредба и Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност, където в чл.1, б."а" е дадена легална дефиниция на понятието „организирана престъпна група" и в основата му е разбирането, че тя трябва да се състои от три или повече лица. Идеята на авторите на проекта остава неясна, а и липсват каквито и да е мотиви в подкрепа на предлаганото изменение. Освен това, в предложената в проекта норма, се възприемат и допълнителни цели на престъпното сдружение, извън користната такава (в дефиницията на Конвенцията), като липсва мотивировка за това.

Не на последно място, ако предложената разпоредба бъде приета, всяко приготвяне за извършване на престъпление от две лица с посочените цели би следвало да се възприема като престъпно сдружение, което няма нищо общо с идеята, че тези сдружения имат висока степен на организираност, структуриране и йерархия, които налагат и участието в тях да бъде криминализирано.